

**Aurea Rosa id est preclarissiam[!] expositio sup[er]
euangelia totius anni: de Tempore [et] de Sanctis. tam
s[ecundu]m ordine[m] Predicato[rum] q[uam]
s[ecundu]m Curia[m]**

Mazzolini, Silvestro

[Augsburg], 31. Okt. 1510

VD16 M 1750

Capitulum quartu[m] quis sensus sit litteralis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70429)

De sensibus scripturarum

na sanctorum. Unde cum dicit Augustinus in libro de utilitate credendi quod scriptura que testamentum verus vocatur: quadrifaria tradit. scilicet secundum historiam: secundum etymologiam: secundum analogiam: et secundum allegoriam. Tres primi sensus. scilicet historia: etymologia et analogia pertinent ad litteralem. Nam historia est (ut ipsemet Augustinus exponit) quando aliquid simpliciter proponit. ut Deuterio. xxiii. Si acceperit homo uxorem: et odio habuerit eam: et non inuenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fedtatem: scribet libellum repudij: et dabit in manu illius: et dimittet eam de domo sua. Etymologia autem est cum causa dicti assignatur. sicut Bartholomaeus. xviij. assignatur causa quare Moyses permisit libellum repudij: cum dicitur. Ad duriciam cordis vestri etc. id est ideo permisit Moyses ut possitis repudiare uxores: non quia sit licitum: sed propter duriciam vestri cordis: ne malum grandius. id est uxoricidium pertraheretur. Analogia pro est: cum veritas unius scripture ostendit alteri non repugnare. Sicut Act. ix. dicitur: quod comites Pauli erant audientes quidem vocem: neminem autem videntes. Sed in sequentibus. id est cap. xxiij. dicitur. Et qui mecum erant lumine quidem videbant: sed vocem non audiebant. Ecce repugnantiam apparentem: que tamen tollitur: cum subiungit Paulus: Eius qui loquebatur mecum. i. audierunt eundem vocem meam cum dicerem: Domine quid me vis facere: Sed non audierunt vocem christi dicentis: Saul saule quid me persequeris: Vel certe huius exemplum habet convenientius ad Romanos. x. ubi apostolus ostendit: quod illud verbum. Esau. Inuentus sum etc. non repugnat promissionibus facis patriarchis dicens. Nunquid repulit dominus populum suum: absit. Nam et ego israelita etc. Et deinde adducit aliam scripturam per quam facit concordiam. quia scilicet licet sint aliqui iudeorum repulsi: tamen reliquie saluate sunt: ut patet ibi. Porro in predictis verbis Augustinus per allegorias tres reliquos sensus: qui sunt spirituales accipit. Sensus etiam parabolicus ad litteralem pertinet: ut patebit. Tropologicus pro sensus

idem est quod moralis. Et dicitur a tropo pos conuersio: quia scilicet ad conuersionem et informationem morum pertineat. Et omnibus autem in hoc capitulo dictis talem possumus diuisionem colligere. Sensus enim sacre scripture est duplex scilicet Spirituales et litteralis. Spirituales est triplex. scilicet Allegoricus: Analogicus: et Moralis. Sed litteralis est duplex. scilicet Improprius: ut parabolicus quo per voces aliquid significat figuratue et metaphorice. et Proprius: quo aliquid per voces significatur proprie. Et improprius est triplex. scilicet Historicus: Etymologicus: et Analogicus. Et rursus historicus est tam multiplex quam multiplices sunt veritates que possunt littere adaptari: salua circumstantia eius: ut in sequentibus patebit.

Capitulum quartum quis sensus sit litteralis.

De maiorem autem predictorum euidentiam oportet diligenter discutere quisque pro dicatur sensus litteralis.

Est enim in hoc non mediocriter inter peritos concertatio. Quidam ergo dicunt: quod sensus litteralis est secundum quem aliqua historia narratur ad litteram. Confirmant autem dictum suum: quia hoc videtur innuere beatus Gregorius in. iij. moralium: qui de sensu litterali loquens ait. Dum narrat gestum: prodit mysterium. Et similiter idem habetur in predictis versibus. scilicet Littera gesta docet. Sed ista opinio est valde irrationalis: quia ex ea sequitur quod sola historialia in diuina scriptura haberent sensum litteralem. et consequenter doctrinalia seu sapientialia: cuiusmodi sunt parabole: sapientia: ecclesiastes: ecclesiasticus: et omnes epistolae beati Pauli carerent sensu litterali: et consequenter omni alio sensu: cum spiritualis super litterali fundetur. Idem etiam sequitur de omnibus litterarum prophetarum. Votiui autem istorum inualidum est. Nam tamen Gregorius qui metrista: per rem gestam accipiunt rem veram: que so-

lum ad significandum nō est ficta: s; est a deo vel ab aliqua creatura ad aliū finem effecta. Quidā p; alij dicūt q; sensus qui dem litteralis est fm quē voces significāt res immediate. sed tamen nō omnia sensus litteralis est talis. Nam sunt quedā in diuina scriptura tradita: que si accipiant fm q; voces immediate significant res: sunt falsa. vt p; in locutionib; parabolicis: vtpu ta Daniel. viij. vbi dicit. q; hircus capra rum ab occidente cum impetu ferebatur: habens cornu insigne inter oculos. z con/ truit cornu arietis stantis ante paludē. Hoc em̄ nūq; vez fuit sicut sonāt verba. Sed hircus ille fuit regnum grecoꝝ. Et cornu eius fuit Alexander magnus p; eiusdem regni rex. Ideo dicit istī q; oportet supaddere z dicere q; sensus litteralis est ille quē autor intendit: qui autor inquit vult deus est. Sed ista opinio quā sit cuiusdam magni vici: z tā latine q; hebraice docti: tamen stare non pōt. z arguo sic. Si sensus litteralis est quem intendit deus: aut est ille quem intendit immediate p; voces: aut quem intendit mediantib; rebus. Si dicas p; mū: sic vera ē opinio quā negasti. s. q; omis sensus litteralis est qui immediate p; voces accipit. Si v; dicas secundū: sic sequit q; omis sensus spūalis sit litteralis cum omis talis sit mediantib; rebus inuētus a deo. Nō ē ista opinio vera neq; motiū eius est efficax: vt patebit. Dico q; sensus litteralis est ille: quē autor scripture intendit immediate p; voces: z quē intellectus prudentis vt sic immediate concipit. auditis vocib; dū pferunt: aut vīsīs dū scribere legunt. Hoc autē z ratioe suadeor autoritate. pbat. Rōne sic. Suppono em̄ pmo q; ois sensus sacre scripture sit lralis vel spūalis. Scdo q; lralis est p; mus ante omes: cum fm scōs sit fundamentum omniū alioꝝ. Tunc sic. Ista opinio quā sequimur nō habet instantiā neq; falsitatem: nisi in parabolice traditis. Sed in talib; nō habet falsitatem. Nam prudēs audiens aliquā parabolā vel fictam similitudinem: vt est p; dicta recitata de hircō aut p; cipit pmo aliquid significatū per tales voces p;rie aut nō: Si p; mū: sequit q; p; mus conceptus seu sensus a diuina scrip

ptura sumptus sit falsus. z tamē est sensus litteralis: vt p; ex vtroq; p; supposito. Nihil em̄ p;rie significatū p; tales voces potest cōcipi: qd sit verū. Esti dicatur q; sensus litteralis nō est p; mus simpliciter: sed inter veros: tamē nō est p;abile q; aliquid scriptura que p;ma fronte habeat apud prudentes sensum falsum aliquem: nullum aut verum: cum hoc videat repugnare fini ppter quem tradita est. Si autem secundū: habeo intentum. s. q; aliqd potest istū immediate per voces cōcipi: quod per ipas voces non significat p;rie. Unde dico q; audiens p;dicta nō concipit per intellectum q; fuerit qdā hircus vnus tm̄: mod; habēs cornu in fronte: sed hoc imaginat tm̄. z per intellectum concipit aliqd significatum p; ista in speciali vel saltē in generali: intelligendo q; talia nō sunt res sed rerū signa. Et quis forte aliquis rudis ita cōciperet: tamen communitē homines assueti scripturā nō sic cōciperent aliquid significatum per talia immediate. Et hoc sufficit ad hoc q; talis p;ceptū dicitur immediate sumptus a vocib; quia sc; docti cōmuniter immediate sic concipiunt per intellectum: quous per phantasia imaginē p;ia vocū significata: puta hircum vnus cornu tm̄. Probat etiā auctoritate. Nam doctor sanctus quodlib; viij. q. vi. ar. ij. sic dicit p;resse. Et similiter. j. q. j. ar. vltimo. Et similiter idē tenet magister Aico. de Vera in pmo suo prologo sup diuinā scripturā. Ad motiū aut op;posite opinionis dico: q; p; voces dupliciter significat aliquid immediate. vno modo p;rie: alio modo trāsumptiue seu metaphoricē. sicut risus significat actū ridendi p;rie: z metaphoricē pulcritudine seu decorē: vel floritiōē p;ati. Et similiter hircus p;rie significat animal brutū tale. Sed metaphoricē significat regnū grecoꝝ: qd fuit magne lasciuie: p;cipue in suo pmo rege Alexandro. Dico q; parabolice tradita in diuinis libris si sumant quod ad significata immediata z p;ria vocum cōtinēt falsitatem. Qdō nullus est qui ita cōcipiat nisi stolidus. sicut cum dicat: pratum ridet: nō cōcipimus q; pratum habeat os: z more hoim rideat: sed q; floribus z viridi

De sensibus scripturarum

tate sua decorat. Iam solutione expresse innuit sanctus Thome in locis pallegari. Sed contra ista arguo sic. Si sensus parabolici idō litteralis est: quia metaphorice per voces significat propter aliquā convenientiam metaphorice significati ad proprium: sequitur quod omnis sensus spiritualis eadem ratione erit litteralis. Sicut enim hoc nomen hierusalem proprie significat materiale civitatem in qua christus ē realiter et corporaliter imolatus: et in qua postmodum spiritum sanctum in forma ignis susceperunt: ita metaphorice significat ecclesiam militantem: in qua imolatur christus in sacramento. et triumphat: in qua sancti inebriantur ab ubertate divini amoris. Ad hec respondet secundum meum doctorem sancti sic. Res enim sunt in duplici differentia. Quedam enim sunt vere res seu fuerunt: et producte sunt ad suos fines proprios: ut Ismael et Isaac filii vere fuerunt Abrahę. Quedam vero sunt seu fuerunt res non vere producte ad proprium finem: sed fidei. vel producte solum ad significandum: et non ad alium quem finem eis proprium. Sicut ea que dicit Daniel de hircis captarum ubi s. In primis ergo omnis sensus sumptus iuxta significatum secundarium vocum est sensus spiritualis: eo quod preceat unus alius sensus seu intellectus actualis conceptus: sumptus secundum propria vocum significata: non autem in secundis: propter oppositam rationem. Sed rursus arguo quod ista non sint bene dicta. Nam sicut habet Bar. xxi. christus ex bethania in hierusalem quidam mane ad predicandum proficiscens esuriit: et accessit ad arborē ficī: si forte in ea aliquis fructus inveniatur. Et tunc sic dicit Bar. xxi. non erat tempus in quo talis arbor posset aut deberet habere sua poma. Cuius eam plenam folijs et fructibus vacuam invenisset: maledixit ei dicens. Nunquam ex te nascatur fructus in sempiternum. Certe autem quod omnia ista vere et non fide gesta fuerunt: quia fuit vera esuries: verus accessus: vera arbor: vera maledictio: et vera arefactio secundum doctrinam sanctorum. Et nihilominus sensus litteralis non sumit secundum propria vocum significata: sed secundum secundaria. Nam omnes sancti et non sancti hunc passum litteraliter exponunt de synagoga iudeorum: Ad quam christus esuriens: seu desiderans

eius salutem: fructus bonorum operum quasi turus advenit. Sed eam folijs bonorum replevit: et fructibus bonorum operum vacuum inveniens: maledictioni subiecit: et arefacta est. id est dissipata: et ubique terrarum longe lateque dispersa. Inconvenienter ergo dictum est quod in veris rebus nunquam litteralis sensus per se secundaria significata accipere debet. Ad hoc dico quod argumentum preceat ex consideratione eorum que diximus. Licet enim ista fuerint vere res: non tamen fuerunt ad proprios fines facte: sed solum ad significandum. Illa enim christi esuries non fuit naturalis secundum Hieronymum de Ly. Eli et sanctus Thome super Mattheum. dicitur: quod esuriit quando voluit. In sero enim fuerat hospitatus in domo nobilissime et ditissime maritime Marthe. Et quando esuriit erat valde mane. Ideo esuries illa non fuit causata ad proprium finem esurienti. puta ut per assumptionem cibi restauraretur deinde: sed ad significandum desiderium christi per salutem iudeorum. Similiter illa quasi fructuum non fuit ad proprium finem: puta ad inveniendum: quia tempus non erat illorum fructuum: nisi forte quis dicat quod ignorabat christus quod non ignorabat rusticus colonus. scilicet: ante pascha parari fructibus. Similiter etiam illa maledictio et arefactio fuerunt ad significandum maledictiones et dispersionem iudeorum: et non arboris: quod non erat in culpa. Non autem diximus nos in omnibus veris rebus litteralem sensum esse secundum propria vocum significata: sed in omnibus veris et ad proprium finem productis. Secus in rebus fictis: aut in veris: sed tamen solum ad significandum factis.

Capitulum quintum de sensu allegorico specialiter.

Ursus expedit nobis circa allegoricum sensum specialiter insistere: ut plenius agnoscat. Est enim de hoc etiam non parva questio plerumque. Sciendum est ergo quod allegoria dicitur: quia supra diximus quod est figura qua aliud dicitur: et aliud significat: in multis speciebus dividitur: Ex quibus septem eminet: que sunt Tropologia, Antiphrasis, Enigma, Charietismus, Paremia, Sarcasmus. et